ISNN 3030-3907

2026
JUNE
ISSUE - 6
VOLUME -7

DEVELOPMENT OF SCIENCE

scientific journal

Development of science

Ilmiy jurnal

IYUN 2026
Issue - 6, VOLUME – 7

ISSN 3030 -3907

Ilmiy jurnal OAK rayosatining 2024 yil 27 sentabrdagi 361-son qaroriga asosan 02.00.00 kimyo fanlari hamda 2025 yil 12 fevral 367- son qaroriga asosan 05.00.00 texnika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

BOSH MUHARRIR:
Temirov Alisher Hoshim o‘g‘li – texnika fanlari falsafa doktori (PhD),Dotsent.
TAHRIRIYAT KENGASH RAISI:
Fozilov Sadriddin Fayzullayevich – texnika fanlari doktori, professor
TAHRIRIYAT KENGASH A’ZOLARI

TEXNIKA FANLARI/ TECHNICAL SCIENCES/ ТЕХНИЧЕСКИЕ НАУКИ

Bozorov G‘ayrat Rashidovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Abdurahmonov Olim Rustamovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Adizov Bobur Zamirovich
O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Umumiy va noorganik kimyo instituti, professor
Hayitov Ruslan Rustamjonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Jumayev Qayum Karimovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Berdiyev Dorob Murodovich
Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Texnika Universiteti, professor
Maxmudov Rafiq Amonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Tilloyev Lochin Ismatilloyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Raxmonov Qahramon Sanakulovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Barakayev Nusratullo Rajabovich
Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Texnika Universiteti, professor.
Jo‘rayev Xayrullo Fayziyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Panoyev Erali Rajabboyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Ataullayev Sherzod Nabiullyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Murodov Malik Negmurodovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Axmedova Ozoda Bahronovna
Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Texnika Universiteti.
Safarov Bahri Jumayevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Xaydarov Axtam Amonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Safarov Jasur Alijon o‘g‘li
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.

KIMYO FANLARI/ CHEMICAL SCIENCES/ ХИМИЧЕСКИЕ НАУКИ

Axmedov Voxid Nizomovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Umarov Baqo Bafoyevich
Buxoro Davlat Universiteti, professor
Kodirov Abduaxad Abduraximovich
Qarshi davlat Universiteti, professor
Qurbonov Mingniqul Jumagulovich
Qarshi davlat Universiteti, dotsent
Turemuratov Sharibay Naurizbaevich
O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Qoraqalpog‘iston bo‘limi Bosh ilmiy kotibi, professor
Tursunov Kaxor Shonazarovich
Qarshi davlat Universiteti, professor
Do‘stov Hamro
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Panoyev Nodir Shavkatovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Olimov Bobur Bahodir o‘g‘li
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Kasimov Sherzod Abduazimovich
Termiz Davlat Universiteti, professor.
Aliqulov Rustam Valiyevich
Termiz Davlat Universiteti, professor
Tropov Xamza Tursunovich
Samarqand Davlat Universiteti, professor

IQTISODIYOT FANLARI/ ECONOMICS/ ЭКОНОМИЧЕСКИЕ НАУКИ

Nizamov Aslitdin Badreddinovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Boboyev Akmal Choriyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Ergashxojayeva Shaxnoza Djasurovna
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, professor
Saidaxmedova Nodira Ilxomovna
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, professor
Muxsinov Bekzod Toxirovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Shakarov Qulmat Ashirovich
Renessans ta'lim universiteti,dotsent.
Jumaeva Zulfiya Qayumovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Norova Salomat Yusupovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Avezova Shaxnoza Maxmudjonovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Jalilov Jamshid G‘anijonovich
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, dotsent
Xasanova Gulruh Djumanazarovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.

PEDAGOGIKA FANLARI/ PEDAGOGICAL SCIENCES / ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ

Siddiqova Sadoqat G‘afforovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Zoyirov Erkin Xalilovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, DSc, professor
Gaffarov Feruz Hasanovich
Puchon Universiteti, *professor*
Ruziyev Davron Yuldashevich
Buxoro Davlat Universiteti, professor
Muradova Firuza Rashidovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Yunusova Gulandon Samiyevna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
To‘xtayeva Zebo Sharifovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Navro‘zova Gulchixra Nigmatovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Uzoqova Laylo Polvonovna
Buxoro muhandislik – texnologiya instituti, dotsent.
To‘raqulova Marjona Qiyom qizi
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Muradova Zarina Rashidovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Murodov Sanjar Aslonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Shodiyev Jahongir Jo‘raqulovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent
Gaffarov Laziz Hasanovich
Buxoro muhandislik – texnologiya instituti, dotsent.

Tahririyat a’zolarning to‘liq ro‘yxati jurnalning www.devos.uz saytida keltirilgan.

Tahririyat hay’ati a’zolarining tarkibini o‘zgartirish hamda qo‘shimcha kiritish yoki tahririyat a’zoligidan chiqarish bosh muharrir tomonidan amalga oshiriladi.

ISSN 3030-3907

Development of science ilmiy jurnali 2024 yil 15 aprel kuni №256445 sonli guvohnoma bilan Davlat ro‘yxatidan o‘tgan.

To‘plam elektron ko‘rinishda (pdf formatida) mualliflarga taqdim etiladi. To‘plamga kiritiladigan maqolalarning mazmuni, ulardagi statistik ma’lumotlar va me’yoriy hujjatlarning to‘g‘riligiga hamda har qanday fikr - mulohazalarga mualliflarning o‘zlari mas’ul hisoblanadilar. Talablarga javob bermaydigan maqolalar to‘plamga kiritilmaydi. Tashkiliy qo‘mita maqola matnini qisqartirish, qisman tuzatish kiritish, seksiyalarga joylashtirish huquqiga ega.

ISSN 3030-3907

JAHON MAMLAKATLARI VA O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA OZIQ OVQAT XAVSIZLIGI SIYOSATI

Bobomurotov Nurmamat Norbodalovich
Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti, Yengil sanoat va oziq-ovqat texnologiyalar kafedrasi assistenti
E-mail: Nurmamat59@gmail.com
Yo‘ldoshev Raufbek Olimjon o‘g‘li
Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti, Yengil sanoat va oziq-ovqat texnologiyalar kafedrasi assistenti
E-mail: raufbekyuldoshev96@gmail.com
Ismatova Gulnora Qahhor qizi
Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti, Oziq-ovqat texnologiyasi ta‘lim yo‘nalishi 3-bosqich talabasi.
E-mail: ismatova00003@gmail.com
Mamaraimova Sabrina Qaxxor qizi
Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti, Oziq-ovqat texnologiyasi ta‘lim yo‘nalishi 3-bosqich talabasi
E-mail: sabrina2003@gmail.com

Annotatsiya. Oziq-ovqat xavfsizligi-tez o‘sib borayotgan aholining ovqatlanish va faravon hayotiga bo‘lgan ehtiyojini qondirish,sog‘lom ovqatlanishni taminlash bu o‘rtacha umr ko‘rish yoshini sezilarli o‘zgartirish uchun juda muhum.BMT ham bugun oziq-ovqat mahsulotlarini yetishtirish va ularni taqsimlash bo‘yicha yondashuvni mutlaqo o‘zgartirish vaqti kelganini ta’kidlayapti.Zero,ideal holatda qishloq, o‘rmon va baliqchilik xo‘jaliklari barchani oziq-ovqat bilan to‘liq ta’minlash va odamlar uchun risoladagidek daromad manbaini yaratib berishga qodir.Boz ustiga,bunday qolatda inson manfaatlari yo‘lida ham qishloq xo‘jaligi rivojlanadi, ham atrof muhitni muhofaza qilish bo‘yicha chora tadbirlar ijrosi ta’minlanadi.Ushbu maqolada oziq-ovqat xavfsizligining bugungi kundagi ahamyati,bu borada Respublikamizda olib borilayotgan islohatlar va ularning istiqbollari haqida so‘z boradi.

Kalit so‘zlar: FAO,global iqtisodiy o‘zgarishlar, urbanizasiya, oziq-ovqat xavsizliogi masalalari, xalqaro tajribalar, oziq-ovqat savdosi,savdo siyosati, “yashil inqilob”, liberlashtirish,import-export,boj to‘lovlari.

Abstract. Food security is a very important issue for meeting the nutritional and well-being needs of a rapidly growing population, ensuring healthy nutrition, which is essential for a significant change in life expectancy. The UN also emphasizes today that it is time to completely change the approach to the production and distribution of food products. After all, in an ideal situation, agriculture, forestry and fisheries are able to fully provide everyone with food and

ISSN 3030-3907

create a source of income for people, as in the book. Moreover, in this case, both agriculture will develop in the interests of people and measures to protect the environment will be implemented. This article will discuss the current importance of food security, the reforms being carried out in our Republic in this regard, and their prospects.

Keywords: FAO, global economic changes, urbanization, food security issues, international experiences, food trade, trade policy, "green revolution", liberalization, import-export, customs duties.

Аннотация. Продовольственная безопасность является крайне важным вопросом для удовлетворения потребностей в питании и благополучии быстро растущего населения, обеспечения здорового питания, что имеет решающее значение для значительного увеличения продолжительности жизни. Сегодня ООН также подчеркивает необходимость полного изменения подхода к производству и распределению продуктов питания. Ведь в идеальной ситуации сельское хозяйство, лесное хозяйство и рыболовство способны в полной мере обеспечить всех продовольствием и создать источник дохода для людей, как это и предначертано в книге. Более того, в этом случае будет развиваться и сельское хозяйство в интересах людей, и будут приняты меры по защите окружающей среды. В данной статье рассматривается текущая важность продовольственной безопасности, проводимые в нашей Республике реформы в этой области и их перспективы.

Ключевые слова: ФАО, глобальные экономические изменения, урбанизация, вопросы продовольственной безопасности, международный опыт, торговля продовольствием, торговая политика, «зеленая революция», либерализация, импорт-экспорт, таможенные пошлины.

KIRISH.

Butun jahon oziq-ovqat muamomasi,ochlikka qarshi kurash va ular bilan bog‘liq bo‘lgan turli kasalliklar milliy davlatlar ijtimoiy-iqtisodiy siyosatning ajralmas qismidir.Oziq-ovqat xavfsizligi insoniyat rivojlanishining muhum bo‘g‘ini sifatida BMT Ming yillik Sammiti doirasida 2000 yilda ko‘rilgan bo‘lib,ming yillik deklarasiyasi va BMTning Mingyillik rivojlanish maqsadlarida qayd etilgan.

FAO tomonidan kashf etilgan oziq-ovqat xavfsizligiga bag‘ishlangan birinchi konferensiya 1974 yilda o‘tkazilgan bo‘lsa, unda jahon oziq-ovqat muamosini yaqin 10 yil Ichida hal qilishga qaror qilingan edi.Lekin keying chorak asrda sezilarli yutuqlarga erishilgan bo‘lsada,u bu muomo haligacha hal qilingani yo‘q. Agar 20-asrning 70-yillarida jahon aholisining uchdan bir qismi to‘yib ovqatlanmagan bo‘lsa, bugungi kunda bu ko‘rsatkich 20% ni tashkil qiladi.Qishloq

ISSN 3030-3907

xo‘jaligi mahsulotlarining jahon savdosi hajmi uch barovar oshdi, shu bilan bir qatorda jahon qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishining o‘sish suratlari

Jahon hamjamiyati oldida muomolar paydo bo‘lib, ularning asosiylari quydagilardir:

- Aholi o‘sish suratlarining yuqoriligi;
- Bir qator mamlakatlarda qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishi sur’atlarining pasayishi;
- Rivojlangan mamlakatlar yordamining qisqarishi;
- Ocharchilikning avj olishi;
- Tabiiy resurslarning ozayishi;

TADQIQOT METODOLOGIYASI.

Oziq-ovqat xavfsizligi siyosati bugungi kunda har bir davlatning iqtisodiy, ijtimoiy va milliy xavfsizlik strategiyasining ajralmas qismiga aylangan. Bu siyosat faqat aholini non, go‘sht, yog‘, sut yoki don mahsulotlari bilan ta’minlash masalasi emas; u ishlab chiqarish barqarorligi, oziq-ovqat narxlarining aholiga mosligi, mahsulot sifati, sanitariya-gigiyena nazorati, importga qaramlikni kamaytirish, iqlim o‘zgarishiga moslashish, logistika tizimi va aholining sog‘lom ovqatlanish madaniyatini qamrab oladi. Shuning uchun zamonaviy yondashuvda oziq-ovqat xavfsizligi ikki yo‘nalishda qaraladi: birinchisi — aholining yetarli va to‘yimli oziq-ovqatga ega bo‘lishi, ikkinchisi — oziq-ovqat mahsulotlarining inson salomatligi uchun xavfsizligi.

Jahon miqyosida oziq-ovqat xavfsizligi siyosatining dolzarbligi, avvalo, global narxlar inflyatsiyasi, iqlim o‘zgarishi, suv tanqisligi, qurolli mojarolar, logistika uzilishlari va qishloq xo‘jaligi resurslarining cheklanishi bilan bog‘liq. FAOning 2025-yilgi SOFI hisobotida oziq-ovqat narxlarining yuqoriligi aholining xarid qobiliyatini pasaytirishi, ayniqsa kam daromadli qatlamlarning sog‘lom ratsionga kirish imkoniyatini cheklashi ta’kidlangan. Demak, oziq-ovqat xavfsizligi siyosatida faqat mahsulot ishlab chiqarish hajmini oshirish emas, balki aholining iqtisodiy kirish imkoniyatini ta’minlash ham markaziy masalaga aylangan. (FAOHome)

Rivojlangan davlatlar oziq-ovqat xavfsizligi siyosatini ko‘proq barqaror ishlab chiqarish, ekologik xavfsizlik, sog‘lom ovqatlanish va sifat nazorati bilan bog‘laydi. Masalan, Yevropa Ittifoqining “Farm to Fork” strategiyasi oziq-ovqat tizimini sog‘lom, ekologik barqaror va adolatli modelga o‘tkazishni ko‘zlaydi. Bu strategiyada iste’molchiga xavfsiz va sifatli oziq-ovqat yetkazish, fermerlar daromadini qo‘llab-quvvatlash, organik qishloq xo‘jaligini rivojlantirish, oziq-ovqat isrofgarchiligini kamaytirish va iqlim neytralligiga erishish kabi yo‘nalishlar ustuvor hisoblanadi. (consilium.europa.eu)

ISSN 3030-3907

AQSH tajribasida esa oziq-ovqat xavfsizligi siyosati ikki yirik yo‘nalishga bo‘linadi: aholining oziq-ovqatga iqtisodiy kirishini o‘lchash va oziq-ovqat mahsulotlari xavfsizligini profilaktik nazorat qilish. USDA oziq-ovqat xavfsizligini “barcha insonlarning har doim faol va sog‘lom hayot uchun yetarli oziq-ovqatga ega bo‘lishi” sifatida izohlaydi. FDAning Food Safety Modernization Act tizimi esa oziq-ovqatdan kelib chiqadigan kasalliklarga javob berishdan ko‘ra ularning oldini olishga, xavf tahlili va profilaktik nazoratga asoslanadi. Bu yerda asosiy g‘oya shuki: yakuniy mahsulotni tekshirishning o‘zi yetarli emas, xavf butun ishlab chiqarish zanjiri bo‘ylab oldindan boshqarilishi kerak. (Экономик тадқиқот хизмати)

Xitoy oziq-ovqat xavfsizligi siyosatida o‘zini o‘zi ta’minlash, ayniqsa don mahsulotlari bo‘yicha strategik mustaqillik tamoyiliga katta urg‘u beradi. 2024-yilda e’lon qilingan Xitoy oziq-ovqat xavfsizligi qonuni asosiy don mahsulotlari bo‘yicha “mutlaq xavfsizlik” va boshqa don turlari bo‘yicha bazaviy o‘zini o‘zi ta’minlashga qaratilgan. Bu siyosat yer resurslarini himoya qilish, don zaxiralarini boshqarish, qayta ishlash, favqulodda vaziyatlarga tayyorgarlik va ichki ishlab chiqaruvchilar daromadini qo‘llab-quvvatlash choralarini o‘z ichiga oladi. (apps.fas.usda.gov)

Yaponiya tajribasida esa oziq-ovqat xavfsizligi qishloq xo‘jaligi, qishloq hududlari va milliy o‘zini o‘zi ta’minlash ko‘rsatkichlari bilan bog‘lanadi. Yaponiyaning “Food, Agriculture and Rural Areas” bo‘yicha asosiy qonunida hukumat oziq-ovqat xavfsizligi tendensiyalari, o‘zini o‘zi ta’minlash darajasi va qishloq xo‘jaligi siyosati bo‘yicha asosiy rejani ishlab chiqishi belgilangan. Bu yondashuv oziq-ovqat xavfsizligini faqat bozor mexanizmi emas, balki davlat rejalashtiruvi, qishloq hududlarini saqlash va uzoq muddatli resurs boshqaruvi orqali ta’minlashga qaratilgan. (japaneselawtranslation.go.jp)

O‘zbekiston Respublikasida oziq-ovqat xavfsizligi siyosati so‘nggi yillarda alohida huquqiy va institutsional yo‘nalish sifatida shakllanmoqda. Bu masalaning dolzarbligi bir necha omillar bilan bog‘liq: aholi sonining o‘sishi, suv resurslarining cheklanganligi, ayrim hududlarda yerlarning sho‘rlanishi, qishloq xo‘jaligida hosildorlik tafovutlari, narxlar mavsumiy tebranishi, ayrim oziq-ovqat mahsulotlari bo‘yicha importga qaramlik va mahsulot xavfsizligi nazoratini kuchaytirish zarurati. Shu sababli O‘zbekistonda oziq-ovqat xavfsizligi siyosati faqat agrar ishlab chiqarish emas, balki sanoat, savdo, sog‘liqni saqlash, sanitariya nazorati, ijtimoiy himoya va raqamli monitoring bilan bog‘liq kompleks siyosat sifatida qaralmoqda.

O‘zbekiston Prezidentining 2024-yil 16-fevraldagi PF-36-son Farmoni bilan “O‘zbekiston Respublikasida oziq-ovqat xavfsizligi va sog‘lom ovqatlanishni ta’minlashning 2030-yilgacha mo‘ljallangan strategiyasi” hamda 2024–2028-

ISSN 3030-3907

yillarda oziq-ovqat sanoatini rivojlantirish bo‘yicha chora-tadbirlar dasturi tasdiqlangan. Bu hujjatning kuchli tomoni shundaki, u oziq-ovqat xavfsizligini alohida mahsulot ishlab chiqarish masalasi sifatida emas, balki sog‘lom ovqatlanish, oziq-ovqat sanoati, davlat nazorati va strategik indikatorlar bilan bog‘liq tizimli siyosat sifatida belgilaydi. (Lex.uz)

2025-yil 3-fevralda qabul qilingan O‘RQ-1023-son “Oziq-ovqat xavfsizligi to‘g‘risida”gi Qonun O‘zbekistonda mazkur sohadagi munosabatlarni tartibga soluvchi muhim huquqiy asos bo‘ldi. Qonunda oziq-ovqat xavfsizligi sohasidagi davlat siyosatining yo‘nalishlari, davlat organlarining vakolatlari, oziq-ovqat tanqisligiga yo‘l qo‘ymaslik choralari, oziq-ovqat balansini shakllantirish va ma’lumotlar bazasini yuritish kabi masalalar belgilangan. Ayniqsa, oziq-ovqat xavfsizligi bo‘yicha ochiq ma’lumotlar bazasi shakllantirilishi real vaqt rejimida xavflarni baholash va prognoz qilish uchun muhim institut hisoblanadi. (Lex.uz)

O‘zbekiston siyosatining yana bir muhim jihati — oziq-ovqat mahsulotlari xavfsizligi, ya’ni food safety yo‘nalishini xalqaro standartlarga yaqinlashtirishdir. 2025-yilda oziq-ovqat mahsuloti va ozuqa xavfsizligiga oid sanitariya choralari, umumiy talablar, oziq-ovqat biznesi operatorlarining huquq va majburiyatlarini Jahon savdo tashkiloti talablariga uyg‘unlashtirish bo‘yicha qonun loyihasi muhokama qilingan. Bu juda muhim, chunki eksport salohiyatini oshirish uchun faqat ko‘p mahsulot yetishtirish yetarli emas; mahsulot xalqaro sanitariya, fitosanitariya va sifat standartlariga ham javob berishi kerak. (O‘zbekiston Respublikasi Hukumat portali)

Shuningdek, 2025-yilda oziq-ovqat mahsulotlari va ozuqani ifloslantiruvchi ayrim moddalarning ruxsat etilgan maksimal darajalariga doir sanitariya qoidalari tasdiqlangan. Ushbu qoidalar oziq-ovqat va ozuqani ishlab chiqarish, qayta ishlash, saqlash, tashish va realizatsiya qilish bilan shug‘ullanuvchi jismoniy hamda yuridik shaxslarga nisbatan qo‘llaniladi. Bu talablarning mazmuni shundan iboratki, oziq-ovqat zanjirining barcha bosqichlarida ifloslanish xavfi kamaytirilishi va mahsulot xavfsizligi oldindan boshqarilishi lozim. (Lex.uz)

O‘zbekistonning xalqaro tashkilotlar bilan hamkorligi ham oziq-ovqat xavfsizligi siyosatining muhim qismidir. FAO 2025-yilda O‘zbekistonda oziq-ovqat xavfsizligi tizimini kuchaytirishga qaratilgan yangi loyiha boshlanganini ma’lum qilgan. Ushbu loyiha doirasida oziq-ovqat xavfsizligi tizimi baholanib, milliy strategiya va harakatlar rejasi ishlab chiqilishi ko‘zda tutilgan. Bu esa aholining sifatli va xavfsiz oziq-ovqatga bo‘lgan ehtiyojini qondirish hamda qishloq xo‘jaligi eksportini kengaytirish uchun muhim asos yaratadi. (FAOHome)

Tahlil shuni ko‘rsatadiki, jahon mamlakatlari oziq-ovqat xavfsizligi siyosatini turli ustuvorliklar asosida yuritadi. Yevropa Ittifoqi barqarorlik va ekologik transformatsiyaga, AQSH xavfga asoslangan profilaktik nazoratga, Xitoy

ISSN 3030-3907

don mustaqilligi va strategik zaxiralarga, Yaponiya esa rejalashtirish va o‘zini o‘zi ta’minlash ko‘rsatkichlariga urg‘u beradi. O‘zbekiston uchun esa eng to‘g‘ri model — aralash modeldir: ichki ishlab chiqarishni ko‘paytirish, narxlar barqarorligini ta’minlash, importga qaramlikni oqilona kamaytirish, xalqaro standartlarga mos sanitariya nazoratini kuchaytirish, oziq-ovqat sanoatini rivojlantirish va aholining sog‘lom ovqatlanish madaniyatini oshirish birgalikda olib borilishi kerak.

Xulosa qilib aytganda, oziq-ovqat xavfsizligi siyosati bugungi kunda davlatning oddiy agrar siyosati emas, balki milliy xavfsizlik, iqtisodiy barqarorlik va ijtimoiy adolat siyosatidir. O‘zbekiston bu yo‘nalishda huquqiy bazani yaratish, 2030-yilgacha strategik maqsadlarni belgilash, oziq-ovqat sanoatini rivojlantirish, sanitariya normalarini kuchaytirish va xalqaro standartlarga moslashish orqali tizimli siyosat yuritmoqda. Biroq bu siyosat samarali bo‘lishi uchun uchta masala doimiy nazoratda turishi shart: birinchidan, oziq-ovqat narxlari va aholi daromadlari o‘rtasidagi muvozanat; ikkinchidan, ishlab chiqarishdan iste’molgacha bo‘lgan zanjirda mahsulot xavfsizligi; uchinchidan, suv, yer va iqlim xavflari sharoitida qishloq xo‘jaligining barqarorligi. Mana shu uchlik hal qilinmasa, oziq-ovqat xavfsizligi siyosati qog‘ozdagi strategiya bo‘lib qoladi; hal qilinsa, u mamlakatning real iqtisodiy va ijtimoiy barqarorlik tayanchiga aylanadi.

Jahon bozorlarida uzoq muddat qishloq xo‘jaligi mahsulotlariga past narxning saqlanib turishi 3% dan keyingi o‘n yillikda 1,6% ga tushdi.Bunda xo‘jaligi ishlab chiqarish hajmi jahoning 90 ta mamlakati, shu jumladan 44 ta Afrika mamlakatlarida pasayadi.Bu jahonda aholi soni yiliga 90-100 mln.kishiga oshib borayotgan va 795 mln.dan ortiq to‘yib ovqatlanmayotgan sharoitda yuz berayapdi.

Jahonda va aholida mamlakatlarda oziq-ovqat xavfsizligi holati turlicha bo‘lib,jumladan, Shimoliy Amerika aholisining bir sutkalik ehtiyojlari 2400 kkal ni tashkil qilganda, afrikalik aholini 2150 kkal ni tashkil qilgan.

Aholi sonining o‘sishi.Taxminlarga ko‘ra aholi soni 2050 yilda 9,8 mlrd.kishini tashkil qiladi.Guruch istemol qiluvchi mamlakatlarda aholi soni 4,5 mlrd.ni, don istemol qiluvchi mamlakatlarda 1,5 mlrd.kishini, tuganakli o‘simliklar , jo‘xori va chorvachilik mahsuloti iste’mol qiluvchilar soni 1,2-1,3 mlrd. Kishini tashkil qilishi kutilmoqda.

Aholi umumiy sonida yoshlarning tarkibi 2050 yillarda Afrika mamlakatlarida bir sutkalik energiya miqdorini 7% ga oshishiga va rivojlangan mamlakatlarda 1%ga kamayishiga olib keladi.

Tug‘ulish darajasining pasayishi oziq-ovqat iste’molini rivojlanayotgan mamlakatlar uchun 1%ga,G‘arbiy Osiyo mamlakatlari uchun 2%ga pasaytiradi.

Urbanizasiya ovqatlanishga ehtiyojning kamayishiga olib keladi, chunki qishloq aholisiga nisbatan Shahar aholisining jismoniy faolligi bir muncha

ISSN 3030-3907

past.Natijada urbanizasiya darajasining oshishi Osiyo mamlakatlarida oziq-ovqat mahsulotlariga ehtiyojni 4%ga, Afrika mamlakatlarida 3%ga kamaytiradi.Lekin ayrim mutaxassislar turmush tarzining boshqa mamlakatlarda iste'mol darajasi va vositalarining o'zgarishiga olib kelishini uqtirishiyapti. FAO baholashicha, keying 30 yilda go'sht mahsulotlari iste'moli Osiyo va Lotin amerikasi mamlakatlarida uch baravarga oshadi.

Ko'rsatilgan o'sish sur'atlariga erishish uchun o'simlik asosidagi oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarishini diversifikasiyalash va hosildorlar navlar maydonini oshiroish bo'yicha ishlarni kuchaytirish kerak. Bunda rivojlanayotgan mamlakatlarning darajasiga yaqinlashgan o'rtacha hosilga erishishga harakat qilishi kerak.Donli, ildizmevali va boshqa o'simliklar hosildorligini oshirishga qaratilgan agronomik va genetik tadqiqotlarni davom etirish taklif etilyapti. Qishloq xo'jaligi sohasidagi texnologik taraqqiyot inson inson kapitali sifatini oshirish , sog'liqni saqlashni yaxshilash , savodsizlikka qarshi kurashish bilan birga borishi kerak.

Xitoy va Sharqiy Osiyoning qator mamlakatlarida aholi daromadlari oshishi kuzatilib har yili go'sht iste'molining oshishi 5%ni tashkil qilmoqda.Xitoy hukumati yuqori oqsilli o'simlik, masalan soya mahsulotlarini iste'molini rag'batlantirishga harakat qilmoqda, lekin davlat nazorati bekor qilgani tufayli uning natijasi samarasiz bo'lmoqda. Farovonlikdan kasaliklar to'yib ovqat yemastlik kasaliklatrdan ustun kelmoqda, masalan, yurak tomir kasaliklari soni oshib, hayvon yog'ini ko'p iste'mol qilishdan yuzaga kelmoqda.Ayrim prognozlarga ko'ra , rivojlanayotgan mamlakatlarda go'sht ishlab chiqarish 2020 yilda rivojlangan mamlakatlarga nisbatan 4 barovar tezlashadi va 2020 yilda ular go'shtning 60%ini , sutning 52%ini ishlab chiqaradi. Xitoy yirik go'sht ishlab chiqaruvchi, Hindiston sut yetishtiruvchi mamlakatga aylanadi.

Dunyoning ko'p mamlakatlarida oziq-ovqat xavfsizligiga erishish qishloq xo'jaligi va savdo tarmog'ida strategiya va dasturlarning tatbiqiga bog'liq.Ularni to'rtta guruhga bo'lish mumkin:

1.Ishlab chiqarishni qo'llab-quvvatlash siyosati;
2.Savdo siyosati;
3.Iste'molni qo'llab quvatlash strategiyalari;
4.Ozuqa moddalar ta'minoti dasturlari.

Bunday dasturlar bir birini cheklamagan va ko'p mamlakatlarda bir vaqtda amalga oshirilganini ta'kidlash lozim. Ishlab chiqarishni qo'llab quvvatlash siyosati yigirmanchi asrning ikkinchi yarmida "Yashil inqilob" nomi bilan tanilgan ekinlar hosildorligi birdan yuksalishi jarayoni sharofati bilan oziq-ovqat ishlab chiqarish hajmi ancha oshdi.

ISSN 3030-3907

FOYDALANILGAN ADABYOTLAR

1. Sadullayev J.M. STORAGE OF TECHNOLOGY // Unversum: техничиски науки эликтрон научн журн. 2023.
2. Q.O.Dodayev, B.B. Xoldorov J.M.Sadullayev EXPORTBOP MEVALARINING TARKIBINI ANIQLASH // International Scientific and Practical Conference
3. Q.Dodayev, B.Xoldarov, Sh.Issaqov, J.Sadullayev STRAGE OF EXPORTBOP FRUITS AND DETERMINATION OF THEIR COMPOSITION // Unversum: техничиски науки эликтрон научн журн.Dodayev Q.O. [и др.]. 2023. 9(114).URL: https://7unversum.com/ru/tech/archive/item/15994
4. Sh.Isaqov, J.Sadullayev Muldabekova B, Shingisov A. ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ И ЭКОНОМИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ИСПОЛЪЗОВАНИЯ СУБЛИМАЦИОННОЙ СУШКИ ДЛЯ ОБРАБОТКИ ФРУКТОВ И ОВОЩЕЙ// Universum: техничиски науки эликтрон научн журн. No 10(127) 2024.

ISSN 3030-3907